

האם אוגדה 162 השמידה לבדה את חטיבה 25 המצרית?

דני קריאף*

עד לרגע שנוצר המגע בין חטיבה 25 המצרית לפלוגה א', בשעה 13:30 בקירוב [הקרב עצמו התנהל עד השעה 17:00 ולא הסתיים תוך רבע שעה כפי שפורסם בכתבה בידיעות], לא נורה על החטיבה המצרית אפילו פגז אחד. יש להניח שאילו הטנקים של פלוגה א' מגדוד 407, שתוגברו, בשעה 14:30 לערך, בטנקים של פלוגה ח' מגדוד 79, אשר הגיעו יחד עם מח"ט 14 מאיזור ציר 'שיק', לא היו נמצאים במקום ככוח בולם – היה ראש הטור של החטיבה המצרית מגיע לראש הגשר. הכוח הבולם עמד בשטח מישורי לחלוטין, ללא עמדות מדרום ל'לקק' על ציר 'לקסיקון'.

הטנקים של חטיבה 217 [נתקה] הגיעו לאיזור הגבעות שממזרח רק סמוך לשעה 15:00, כלומר כשעה וחצי לאחר שהחל הקרב. זה פרק זמן סביר, בהתחשב בעובדה שעד שנקלטה ההודעה של אמנון רשף מח"ט 14, על המגע שנוצר, ועד ש'ברן' הכין נוהל קרב שאמור "לרדת" לחטיבות, לגדודים ולפלוגות, ועד שהכוחות – שחלקם היה במרחק רב ממקום המארב – הגיעו אליו. צריך לזכור שמדובר בטנקי שוט ולא במכוניות פורומולה 1. בסיוור שנערך לאחר המלחמה 'בגיא ההריגה' של חטיבה 25 המצרית התגלתה העובדה החד-משמעית שכל טנקי החוד של החטיבה מסוג טי-62 נפגעו בחזיתם, כלומר מכוח שהיה בצפון ואותו כוח לא היה מאוגדה 162 אלא הטנקים של פלוגה א' מגדוד 407, שאליה הצטרפו מאוחר יותר פלוגה ח' של גדוד 79 ומח"ט 14 [רשף].

מבלי להמעיט בחלקה של אוגדה 162 בקרב זה, חשוב להעמיד את הדברים על דיוקם.

* דני קריאף, מכפר הס, היה מ"מ בפלוגה א' גדוד 407 במלחמת יום-הכיפורים

פלוגה א' מנתה בשלב זה 4 טנקים. שלושה טנקים של הפלוגה עצמה, שעליהם פקדו המ"פ רס"ן אהוד גרוס, הסמ"פ סרן אלי הררי ומ"מ 2 סמ"ר דני קריאף, שאליהם הצטרף סגן צביקה [פוקס] יוגב מ"מ בפלוגה ב' [של בסין] של רס"ן גדעון גלעדי ז"ל, שהיה הטנק היחיד שנותר מהפלוגה שהושמדה כולה בליל הצליחה, בצומת 'טרטור' 'לקסיקון'. סגן יוגב, למזלו הרב, 'פיספס' את הפנייה לציר 'טרטור' והמשיך בתנועה על ציר 'לקסיקון' וכך ניצלו חייו. שאר שמונת הטנקים של פלוגה א' נפגעו בליל הצליחה בציר 'עכביש' ובבוקר ה-16 באוקטובר, בניסיונות החילוץ בצומת 'טרטור' 'לקסיקון', של צנחני המילואים של גדוד נתן שונרי ופלוגה ב' של גדוד 407, פלוגתו של רס"ן אמנון גלעדי ז"ל, שקיבל את אות הגבורה על חלקו בקרב. לאחר שנוצר המגע בין פלוגה א' לגדוד החוד של חטיבה 25 המצרית, דיווח המ"פ גרוס למפקד חטיבה 14 אמנון רשף, שנמצא באותה עת יחד עם הגדודים 184 ו-79 ועם פלוגה ג' של גדוד 407, בפיקוד רס"ן גבי ורדי, שהייתה ת"פ גדוד 184 באיזור ציר 'שיק' במאמץ בלימה לכיוון צפון, למניעת מתקפה של ארמייה 2 על ראש הגשר.

מח"ט 14, רשף, דיווח למפקד אוגדה 143 שרון ולמפקד אוגדה 162 ברן על המגע שנוצר בין פלוגה א' לבין חטיבה 25. הצעתו של אמנון רשף הייתה שכוחות חט' 14 בפיקודו יבלמו את החטיבה המצרית ושכוחות אוגדה 162 ינחיתו התקפת נגד מכיוון מזרח. בעת שנוצר המגע הראשון היה מפקד אוגדה 162, 'ברן', בחפ"ק שלו ב'כישוף', חטיבה 217 בפיקוד נתקה ניר הייתה באזור ציר 'טרטור', ואילו חטיבה 500, של אריה קרן, הייתה באזור ציר [מבדיל], ציר הרוחב ליד מעבר הג'ידי.

בסדרת הכתבות שהתפרסמה בעיתון 'ידיעות אחרונות' בחודשים האחרונים בנושא הקלטות הסודיות שנחשפו ממלחמת יום הכיפורים פורסמה ביום שישי 28.8.2003 במוסף 7 ימים כתבה מאת רונן ברגמן וגיל מלצר ואשר דנה בהשמדת חטיבה 25 המצרית, אשר ניסתה לנתק את ראש הגשר "במצמד".

בכתבה זו נכתב כי האלוף 'ברן', בקריאה מהירה ומושכלת של שדה הקרב, שולף את חטיבה 217 של נתקה, מתגבר אותה בכוחות, מכין מארב, מזנק ותוך רבע שעה מחסל את כל החטיבה. התיאור כפי שפורסם בכתבה מסלף את העובדות האמיתיות כפי שהן באו לידי ביטוי בצהרי יום 17.10.1973. מהתיאור הנ"ל יכול הקורא המצוי להבין שאוגדה 162 לבדה השמידה את חטיבה 25 ולא כך הדבר. כדי להעמיד את הדברים על דיוקם להלן השתלשלות העניינים של כל השלבים של השמדת חטיבה 25 המצרית, על-פי עדות אישית, שמקבלת סימוכין מתחקיר הקרב שפורסם בביטאון "מערכות" לאחר המלחמה, ומספרו של נשיא המדינה לשעבר, אלוף חיים הרצוג ז"ל, בספרו: "עם כלביא יקום", עמודים 220-221.

מי שאיתר לראשונה ויצר מגע עם חטיבה 25, חטיבת העילית של הצבא המצרי שהייתה מצוידת בטנקים מסוג טי-62, הייתה פלוגה א' של גדוד 407 מחטיבה 600 [של טוביה רביב] שהייתה מצוידת בטנקי פטון אם-60-אי-1 בפיקוד רס"ן אהוד גרוס, אשר סופחה ערב הצליחה לחטיבה 14 ואשר באותו לילה פרצה את ציר 'עכביש' ממערב למזרח ואיפשרה את מעבר חטיבת הצנחנים 55 [של דני מט], את מעבר התמסחים והטנקים של חטיבה 421 [של חיים ארז].

מה שדואים מבאן לא דואים משם

תגובה לכתבתו של דני קריאף / "האם אוגדה 162 השמידה לבדה את חטיבה 25" ("שריון", גיליון 19 אוקטובר 2003)

בכתבה לעיל הסתמך הכותב על עובדות אמיתיות, לכאורה, שמקורן: עדות אישית, ספרו של נשיא המדינה לשעבר ועל תחקיר קרב שפורסם בביטאון "מערכות" לאחר המלחמה (לא צוין מתי ובאיזה גיליון). אין לי טענות על התרשמותו האישית של הכותב, שבוודאי ביטא את הדברים כפי שראה וחש אותם אף שמדרך הטבע היו בוודאי מוגבלים עקב מיקומו ומחוסר ידיעתו על המתרחש בדרגים גבוהים וביחידות אחרות. הסתמכותו על מקורות משניים מחייבת זהירות ובדיקה, משום שהיא מציגה עובדות הסותרות את הנאמר במסמכים מקוריים (יומני מבצעים) ובמחקר המקיף של מחלקת היסטוריה – "תולדות מלחמת יום הכיפורים".

להלן מספר עובדות המצינות במקורות הנ"ל:

1. נאמר בכתבה שהידיעה על התקדמות חטיבת השריון המצרית 25 הגיעה לאוגדה 162 ביום הקרב בשעה 12:30. העובדות בעניין זה היו: ידיעות על התקדמות אפשרית של החטיבה הגיעו עוד בערב שקדם ליום המארב. בהתאם לכך רוכזו שני גדודי טנקים מחטיבה 217 – גדוד 113 של זאב רם מדרום ל"כישוף" וגדוד 126 של גיורא קופל מדרום ל"אדרת". חפ"ק המח"ט נשאר כדי לפקד על הגדוד השלישי של החטיבה גדוד 142 של נתן פרעם, שפעל בציר "עכביש".

2. חטיבה 25 יצאה מ"עופרה" בשעה 07:20 ואוגדה 252 הניעה נגדה את גדוד 182 מחטיבה 164, שהספיק לפתוח באש ארטילרית על מאסף החטיבה. 3. בשעה 08:00 הורה מפקד אוגדה 162 למח"ט 217 לצאת ולפקד על שני

הגדודים והוא התמקם ב"אדרת". במקביל נעשתה פנייה לפיקוד הדרום לכפוף לאוגדה את חטיבה 500, שהייתה עתודה פיקודית.

4. הטנקים הראשונים של חטיבה 25 נתקלו בשעה 10:30 באש ארוכת טווח מטנקים של חטיבה 600 שהיו ב"חורבה" (ממזרח לאגם המר) והחטיבה התרכזה בשטח הקרוב לאגם המר ושהתה שם ללא תנועה במשך כשעתיים. 5. בינתיים קידם מח"ט 217 את כוחותיו לעמדות המתנה תוך הימנעות מתנועות מיותרות ופתיחה באש. בשעה 11:00 אושר לאוגדה 162 לשלב את חטיבה 500 בהשמדת חטיבה 25, והיא יצאה לאזור הלחימה הצפויה כאשר היה עליה לנוע כ-20 ק"מ.

6. לאחר ההמתנה המשיכה חטיבה 25 להתקדם צפונה ובשעה 12:20 נפתחה עליה אש של פלוגה א' מגדוד 407. לכוח הצטרף גם מח"ט 14 ואז נוצר לראשונה קשר רדיו ישיר בין חטיבה 14 לאוגדה 162.

7. בשעה 14:15 התמקם חפ"ק אוגדה 162 בצומת "פזום – כספי", ולאחר שנוצר ריכוז טנקים ליד חוף האגם המר – העלה מח"ט 217 גדוד אחד לעמדות אש וגדוד שני הוזנק לעמדות דרומיות יותר. הטנקים פתחו באש בשעה 14:25. בשעה 15:00 הורה מח"ט 217 לגלוש מהעמדות הגבוהות ולהתקדם לעמדות קרובות יותר. בהמשך הצטרף לקרב גדוד טנקים 142.

8. כאשר הגיעה חטיבה 500 לאזור היא חסמה את דרך הנסיגה של חטיבה 25 דרומה.

לסיכום – אמנם כוח של גדוד 407 פתח באש ופגע בחלק הקדמי של חטיבה 25, אך השמדת הכוח העיקרי של חטיבה 25 המצרית נעשה בידי חטיבה 217 מאוגדה 162. חטיבה 217 לא הגיעה רק ברגע האחרון לאזור אלא התכוננה כיאות וביצעה מארב קלאסי מפואר. מן הראוי כי שמי שרוצה לבקר או להגיב יבדוק היטב וידייק בכל הקשור לעובדות.

תא"ל (מיל') נתק'ה ניר, מח"ט 217 במלחמת יום הכיפורים

זו תגובה לכתבה "מה שרואים מכאן לא רואים משם", של תא"ל נתקה ניר, בגיליון 20 שנכתבה בתגובה לכתבתי בגיליון 19, האם אוגדה 162 השמידה לבדה את חטיבה את חטיבה 25 המצרית? מחד גיסא טוען תא"ל ניר כי העובדות שנכתבו על-ידי סותרות את מה שנכתב במחקר של מחלקת היסטוריה וזאת עקב מיקומי המוגבל, חוסר ידיעתי על המתרחש בדרגים הגבוהים והסתמכותי על מקורות משניים, ומאידך גיסא הוא מאשר אחת לאחת את מה שכתבתי במאמר, שהטנקים של פלוגה א', הם הראשונים שפתחו באש תכליתית על החטיבה המצרית בשעה 12:30 בקרוב ושהטנקים של חטיבה 217 פתחו באש על החטיבה רק בשעה 14:25 מטווחים רחוקים והתקרבו למגע קרוב יותר בשעה 15:00. אז איפה בדיוק טעיתי. יתרה מכך, בשום מקום בכתבתי לא טענתי שהכוח שלנו פגע בכל החטיבה המצרית אלא טענתי שאנחנו הכוח הראשון שפתח באש שפגענו בטור המוביל, ושעמדנו לבדנו מול החטיבה המצרית במשך כשעתיים.

הכתבה שנכתבה על-ידי נכתבה בתגובה לעדותו של נתקה עצמו בכתבה ב'מערכות' שהתפרסמה בגיליון 247-248 בדצמבר 1975, שבו הוא אמר: אני מפקפק אם הטנקים של אמנון ב'לקקן' בכלל ירו... עדותו של אמנון רשף [ציטוט מהכתוב]. יצא לי לדבר עם קצין האג"ם של אוגדת אדן, עם נתקה ויצא לי לדבר לפני שבוע עם אריה קרן והם בכלל לא ידעו שהיינו שם, כתבתם של רונן ברגמן

ומלצר בידיעות אחרונות שהסתמכו על עדויות של מפקדי אוגדה 162 [כך אמר לי רונן ברגמן בשיחה שקיימתי איתו וזעמתי על כך שלא הוזכרנו כלל בכתבתו] על כך שאוגדה 162 השמידה לבדה את החטיבה המצרית וזאת תוך רבע שעה, והראיון של אלוף (מיל') דני רוטשילד שהיה קמ"ן חטיבה 217 במלחמת יום הכיפורים, בראיון לספרו של קהלני שהגדיל לעשות ואמר שחטיבתו השמידה את החטיבה המצרית תוך 10 דקות.

גם הכתוב במאמרו של נתקה ובכתבה ב'מערכות' על כך שהפיקוד ידע על כוונת החטיבה המצרית להגיע מדרום כבר יום קודם, כלומר ב-16 בחודש, נראית לי לא סבירה, משום שאם הידיעה הזאת נכונה איך ייתכן שמפקדי אוגדה 162 ופיקוד הדרום שידעו על הידיעה, מניעים את העתודה הפיקודית, את חטיבה 500 שחנתה בציר 'מבדיל' ליד טסה, רק בשעה 11:00 והיא מגיעה לאזור 'כברית' רק סמוך לחשכה וכמעט ולא משתתפת בקרב. חטיבה 217 מגיעה לאזור הגבעות שממזרח רק כשעתיים אחרי שהקרב החל, האם לא ברור לכל בר-דעת שאלמלא הטנקים של פלוגה א' של גדוד 407, שבלמו את המצרים לבדם במשך שעתיים ב'לקסיקון 263', לא היו המצרים "נתקעים" ב'לקסיקון 265' אלא מגיעים לראש הגשר, אלא אם מישו חושב אחרת וסבור שהמצרים היו ממתנינים להגעתה של חטיבה 217 עד לשעה 14:30 ובינתיים משחקים שש-בש ואוכלים פול... ביום עיון על הצליחה שהתקיים ב"יד לשריון"

בלטרון בחודש יולי 04 בהנחיית אברהם זוהר, טען מח"ט 14 אמנון רשף, שהיה אחראי על אבטחת ראש הגשר, שלא היה לו מושג על כך שחטיבה 25 אמורה להגיע, זה נודע לו רק סמוך ל-11:00 בבוקר ביום הקרב. במהלך הדיון הוא שאל את מח"ט 500 אריה קרן 'אריה מתי נודע לך על הגעת החטיבה ומתי פתחת באש?' ואריה קרן השיב לו שנודע לו רק סמוך לשעה 11:00 והוא הגיע לאזור מעוז "חורבה" ליד 'כברית' רק סמוך לרדת החשיכה. כל השיח מוקלט ומצולם.

חזיתי כמו רבים אחרים שעברו את טראומת יום כיפור בסרטו של ניר טויב על הקרב על החווה הסינית שהוקרן במוצאי יום כיפור, כמי שחילץ חלק מצנחניו של נתן שונרי בבוקר ה-16 באוקטובר '73 נוכחתי שבאוגדה מסוימת, ששלושת הפשלות הגדולות במלחמת יום כיפור, התקפת הנגד הכושלת ב-8 באוקטובר '73, שליחת גדוד 890 אל מותו בחווה הסינית, והקרב המיותר בעיר סואץ, איך בכירי האוגדה מנסים להתנער מאחריותם, ואני מבין איך גם בסיפור הזה של השמדת חטיבה 25 הם מנסים לקחת את כל התהילה, אני לא אתן להם. כמו שכבר נאמר פעמים רבות בעבר "ההצלחה אבות רבים לה, אך הכישלון נותר יתום".

בברכה,
דני קריאף
כפר הס